

FATOS KONGOLI
VEPRA

KAPITULLI I AMERIKËS
AUTOBIOGRAFI

17

BOTIMET TOENA

FATOS KONGOLI

VEPRA

1. Ne të tre - *roman*
2. I humburi - *roman*
3. Kufoma - *roman*
4. Dragoi i fildishtë - *roman*
5. Ëndrra e Damokleut - *roman*
6. Lëkura e qenit - *roman*
7. Te porta e Shën Pjetrit - *roman*
8. Jetë në një kuti shkrepësesh - *roman*
9. Në pritje të Nostradamusit - *tregime*
10. Karuseli - *roman*
11. Bolero në vilën e pleqve - *roman*
12. Iluzione në sirtar - *autobiografi*
13. Si-do-re-la - *roman*
14. Njeriu me fat - *roman*
15. Gjemia e mbytur - *roman*
16. Gënjeshtarë të vegjël - *roman*
17. Kapitulli i Amerikës - *autobiografi*
18. Stinë pandemie - *roman*
19. Misteri i mjellmës - *roman*
20. Ballo me maska ose shakaja e fundit - *roman*

FATOS KONGOLI
VEPRA

KAPITULLI I AMERIKËS

- Në vazhdim të një kronike
të papërfunduar për vetveten -

autobiografi

17

BOTIMET TOENA

Botim i veçantë në kuadër të Veprës.

Botuese: Irena Toçi

Redaktore: Besa Vila

Korrektore letrare: Petrina Ago

Përkujdesja grafike dhe kopertina: Gea Qëndro

ISBN 9789928960559

© Autori dhe Botimet Toena

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Nuk lejohet shumëfishimi me asnjë lloj mjeti apo forme, as me fotokopje, pa lejen me shkrim të mbajtësit të copyright-it.

BOTIMET TOENA

Rr. "M. Gjollësja", nr. 71, Tiranë 1023

ose K. Postare 1420

Tel.: +355 67 70 70 884

botimet.toena@gmail.com

toena.porosionline@gmail.com

<https://toena.al>

Ia kushtoj mikut tim të shtrenjtë JULIEN ROCHE

Autori

PJESA E PARË

1.

Ideja për të hedhur këto shënime më ka lindur në rrethana disi të veçanta, kur as e mendoja e as dëshiroja të shkruaja përsëri. Nga fillimi i vitit 2018, në muajin janar dhe, më pas, në shkurt, iu nënshtrua dy operacioneve radhazi për shkak të një sëmundjeje të rëndë. Nuk dua të zgjatem këtu me hollësitat e sëmundjes, por mbaj mend turbull diçka: një nga miqtë e mi, gjatë një vizite që më bëri në spital, i nxitur ndoshta nga çfarë ishte thënë ato ditë për gjendjen time, më sugjeroi që sapo ta merrja veten, të shkruaja përjetimet e mia. Është vërtet e çuditshme përse ky sugjerim më kujtohet mirë dhe nuk e mbaj mend fare se kush ma bëri.

Lodra të vetëdijes dhe të pavetëdijes, them tani, në kufijtë ku këto takohen, ndërfiten te njëra-tjetra. Kur nuk e kupton se ku je, në cilën botë, për të mos thënë kur

nuk e kupton mirëfilli nëse je gjallë, apo i vdekur. Ndryshe nuk mund ta shpjegoj përse, në ekranin e trurit, si refleksi i asaj bisede, zunë të më shfaqeshin skena të një nate të errët kur uragani “Sandy”, ndër më shkatërrimtarët që ka goditur ndonjëherë gadishullin “Rockaway Beach” në Queens të Nju-Jorkut, nga fundi i tetorit të vitit 2012, u vërsul me tërbim, duke mbjellë vdekje, disa dhjetëra të vrarë nën rrënojat e shtëpive dhe dëme të tjera materiale të pallogaritshme.

Në gjendjen kur vetëdija dhe pavetëdija kurdisin ç’të duan, dola nga nata e errët, u vendosa tek e nesërmja, dhe e nesërmja m’u shfaq me një anije të rrëmbyer nga furia e përbindshme e erës dhe ujërave, e flakur si një cingël nga bregu i Oqeanit Atlantik, në mesin e një rruge automobilistike, që përshkonte një qendër të vogël të banuar. Ideja e këtyre shënimeve pluskoi brenda meje kur përpiqesha të zgjidhja një enigmë që po më mundonte: kur dhe kush më kishte sugjeruar të shkruaja përjetimet e mia të asaj nate të frikshme të uraganit “Sandy”?

Sigurisht, thashë me vete në një çast kthjellimi të atyre ditëve, nëse unë vërtet do të bëhem për të shkruar, si më sugjerojnë

miqtë e mi, më shumë një dëshirë e tyre, kjo për të më dhënë zemër, sesa një mundësi reale, pra nëse do të ndodhte që unë të ulesha sërish pranë tryezës së punës, do të zgjidhja të përmbushja pa ngurrimin më të vogël sugjerimin lidhur me përjetimet e mia për uraganin “Sandy”.

Unë nuk e besoja se një çast i tillë do të vinte. Për më tepër, siç e vura në dukje, nuk kisha më asnjë dëshirë të shkruaja. Mirëpo të shkruarit doli se ishte për mua një sëmundje shumë më e fortë, sesa ajo nga e cila sapo kisha shpëtuar mrekullisht. Një sëmundje nga e cila nuk gjen dot shërim. Dhe mbërriti dita që iu drejtova tryezës së punës. Për të qenë i saktë, prej kohësh, qysh përpara se t’u nënshtroheshja operacioneve, unë nuk mbyllesha më në mjedisin tim të parapëlqyer, njëfarë studioje, ku gjendet edhe tryeza ime e punës. Prej kohësh punoja në prani të Lilit, bashkëshortes sime, në dhomën, ku rrinim zakonisht, ku prisnim ndonjë vizitor, njëherazi e përdornim edhe si dhomë ngrënieje. Mjeti i punës: një laptop “Samsung”.

Kur më në fund u ktheva në shtëpi pas nja shtatë-tetë muajsh mungese, në fillim në spital, pastaj në vilën e mikut tim Julien

Roche (Zhylien Rosh), m'u desh njëfarë kohe të mësohesha me gjithçka, edhe me laptopin, t'i rifitoja shprehinë e dikurshme. Sado ngathtësisht, këto i rifitova. Por, ajo që ia vlen të nënvizoj me këtë rast, është se në laptop, pashmangshëm gjeta një roman të filluar, të mbetur në mes të rrugës për shkak të sëmundjes. E kam fjalën për romanin me titull "Gënjeshtarë të vegjël". Nuk ia kisha zënë me gojë askujt. Edhe pas kthimit në shtëpi nuk ia zura me gojë askujt. Ai po më dukej si një qenie e braktisur nga unë vetë. U ndjeva borxhli ndaj tij. Dhe e vendosa, nuk do të merresha me asgjë tjetër pa u shlyer me këtë qenie të braktisur. Kështu ndodhi që për disa muaj u mora me romanin "Gënjeshtarë të vegjël", derisa mbërriti çasti kur teksti u mbyll me fjalën "FUND". (6 mars, 2019)

Atëherë mbeta bosh, u përpiva nga vuajtja e të qenët bosh. Në atë zbrazëti, brenda meje u zgjua vetvetiu ideja e kllapisë sime në spital. Tashmë, jo thjesht për të hedhur përjetimet nga uragani "Sandy", por për diçka që shkonte përtej tyre. "Kapitulli i Amerikës", do ta quaja.

2.

Për herë të parë kam shkuar në SHBA, në New York (tash e tutje do ta shkruaj Nju-Jork), te fëmijët e mi, në korrik të vitit 2002. Një vit më parë atje kishte qenë Lili, në periudhën e verës. Fill pas kthimit të saj prej andej, ndodhi tragjedia e 11 shtatorit.

Në atë kohë, unë kisha ende një përfytyrim naiv - nuk gjej cilësim më të përshtatshëm - për Amerikën, dua të them SHBA-në. Kisha gjithashtu një përfytyrim po aq naiv për Europën. (E duam Shqipërinë si gjithë Europa!) SHBA-ja dhe Europa në sytë e mi përfaqësonin një botë të vetme, Perëndimin. Por, nëse në këtë përfytyrim nuk kishte asgjë të gabuar, bindja e rrënjosur brenda meje, gjatë dekadave të diktaturës, se kjo ishte një botë ideale, ku mbretëronin mirëqenia, harmonia etj. etj., ishte pa dyshim e gabuar. Një naivitet, me të cilin sot do të zbaviteshin edhe adoleshentët.

Vitrina e Perëndimit për ne shqiptarët, ndër qeniet më të shtypura e më të izoluara të rruzullit, ishin veçanërisht kanalet televizive italiane. Televizorët ende nuk kishin hyrë në përdorimin e përditshëm dhe familjet, që kishin një aparat të tillë, numëroheshin me gishtat e dorës. Më të rrallë ndodhte që dikujt t'i vinte ndonjë televizor nga jashtë. Më kujtohet se si një mikut tim të fëmijërisë i mbërriti një televizor nga një i afërm në Amerikë, dhe shtëpia e tij u kthye me plot kuptimin e fjalës në kinema. Ai banonte në një shtëpi përdhese me oborr. Mbrëmjeve e nxirrte televizorin jashtë dhe oborri mbushej plot e përplot me shokë e miq, që rrinin atje deri në orët e vona, duke ndjekur programet. Përgjithësisht kjo ndodhte në të gjitha ato familje që kishin një televizor, pavarësisht se ku jetonin, në një shtëpi me oborr apo në ndonjë apartament.

Deri atëherë valët televizive të kanaleve italiane, transmetoheshin nga antenat e Dajtit posaçërisht për një rreth tepër të ngushtë në sferat më të larta të nomenklaturës. Duket, për shkak të ndonjë “dekonspirimi” nga njerëzit e tyre, ato zunë të kapeshin edhe “poshtë”, dhe regjimi për çudi nuk e vlerësoi menjëherë rrezikun. Me shtimin e shpejtë të

numrit të televizorëve në përdorimin masiv, si nevojë e propagandës së ditës, shkujdesja e regjimit nuk vazhdoi gjatë, mamutët e diktaturës reagues, transmetimet nga Dajti u ndërprejnë. Kjo është një temë jashtë synimit të këtyre shënimeve, por, lidhur me këtë, nuk mund të rri pa kujtuar një episod qesharak. S’dihet sesi edhe pasi u ndërprejnë sinjalet e Dajtit, për njëfarë kohe këto vazhduan të lëshoheshin mbrëmjeve, në orën njëzet, me sa mbaj mend, dhe ne mund të shihnim të famshmen “Telegiornale” në Rai 1, domethënë emisionin e lajmeve. Sapo mbaronin lajmet, ndërpritej edhe sinjali. Sinjali ndërpritej menjëherë edhe në një rast tjetër... kur në ekran shfaqej figura e Papës! Një nga idiotësitë më të papërfytyrueshme të censurës së regjimit. Derisa edhe transmetimi i emisionit të lajmeve u vlerësua i rrezikshëm dhe u ndërpre.

Thashë se vitrina e Perëndimit për ne shqiptarët kanë qenë sidomos kanalet televizive italiane. Ç’është e vërteta, një vitrinë sugjestionuese, marramendëse, plot drita etj. etj. Me këtë shpjegohet që ballafaqimet e para të shqiptarëve me Perëndimin, falë përfytyrimeve plot iluzione

të gabuara, të krijuara ndër vite për një botë që ata e njihnin vetëm nga ekrani i televizorit, kanë qenë dramatike, mjafton të kujtojmë eksodet e fillimit të viteve '90, të shekullit të kaluar drejt Italisë. Pa dyshim, Perëndimi ishte dhe është një botë me vite dritë larg botës mjerane ku jetonim e jetojmë ne, kjo është një ndër arsytet e shumta, që edhe sot e kësaj dite prirja për të braktisur vendin, për të marrë arratinë drejt Perëndimit, mbetet po ajo e viteve '90, por me një ndryshim. Shqiptarët nuk janë më naivët e fillimit të viteve '90, nuk besojnë asnjë lloj vitrine. Thënë ndryshe, nuk kanë më përfytyrime të ëndërrta. Si nuk kam as unë.

Së fundi, për të ilustruar naivitetin tim të asaj kohe, po sjell një shembull kuptimplotë. Në një nga daljet e mia të para nëpër Europë, jam skandalizuar kur në një mbledhje dëgjova dikë, një europiano-perëndimor, të mbante një diskutim fund e krye antiamerikan. Nuk desha t'u besoja veshëve. Kjo nuk përputhej me përfytyrimet e mia të asaj kohe për Perëndimin. Çka sot, më së paku, do të tingëllonte një idiotësi! Por le të kthehem më mirë tek ai muaj i nxehtë korriku i vitit 2002, kur vajta për herë të parë në Nju-Jork, te fëmijët e mi.

Atëherë ata jetonin bashkë, në një apartament të tipit “vagon”: dy dhoma komunikuese, njëra më e madhe (e vajzës), ku kishin instaluar një kondicioner, tjetra më e vogël (e djalit). Një derë e ndante prej tyre atë që po e quaj kuzhinë, e formuar nga një mjedis për të ndenjur, me një divan, dy kolltukë dhe një tryezë të ulët përballë televizorit. Përtej një paretë vinte soba me gaz, një lavapjatë, në mes një tryezë ngrënieje me disa karrige, pra një lloj “livingroom”-i.

Apartamenti, në katin e dytë të një godine tipike amerikane prej druri, me çati, me dy kate dhe dy hyrje, ndodhej në Queens, në rrugën “Regevood”. Pronare ishte një zonjë serbe. Nuk më kujtohen as fytyra, as emri i saj. Mbaj mend se ishte nja pesëdhjetë apo pesëdhjetë e pesë vjeçe, ndodhej në Amerikë prej rreth njëzet vjetësh, por mezi lidhte dy fjalë në anglisht. Mbaj mend, gjithashtu, se kishte ardhur për të bujtur tek ajo, për nja gjashtë muaj, nusja e të birit nga Beogradi, e cila e fliste anglishten mirë dhe punonte si shitëse në një dyqan të lagjes, ku tregtoheshin veshje.

Një buzëmbremje gruaja m'i mburri fëmijët, më tha se ishin të edukuar. Po rrinim te shkallët e jashtme të hyrjes, ajo,

vajza ime Elda dhe unë, në pritje të Danielit, sot bashkëshort i saj, atëherë vetëm i fejuari, me të cilin se ku do të shkonim. Megjithëse ende nuk isha në gjendje të lidhja as dy fjalë në anglisht, e kuptova ç'më tha. Dukej qartë, marrëdhënia e vajzës me pronaren e shtëpisë, e cila banonte në katin poshtë fëmijëve, ishte shumë miqësore dhe për arsye që mund të merren me mend më shkaktoi një lloj mrekkullimi. Më pas mësova se në fillim marrëdhënia nuk kishte qenë dhe aq miqësore me djalin, Dorianin. Ky rrinte natën vonë duke punuar në kompjuter, luante me video etj., shkurt shkaktonte zhurma, që për shkak të dyshemesë prej dërrase, dëgjoheshin poshtë. Një natë pronares i qe sosur durimi, shkon në bodrum dhe ia ndërpret dritat. Im bir, pa e zgjatur, lajmëron policinë, që nuk mungon të mbërrijë, dhe pronarja detyrohet t'ia lëshojë dritat sërish. Por ky kishte qenë vetëm një incident tashmë i kapërcyer.

Sidoqoftë, porosia e parë që më dhanë fëmijët me të futur këmbët në shtëpi ishte që për sa kohë të qëndroja atje, të mos bëja as zhurmën më të vogël. Për aq kohë sa qëndrova atje, rreth një muaj e gjysmë, iu përmbajta rreptësishtë kësaj porosie,

megjithëse një qejfmbetje e pata me serben. Ajo i paskej thënë vajzës se babai i tyre, domethënë unë, nuk i vinte nënës as te thoi i këmbës. Më mbeti qejfi, nuk e pata të qartë se në ç'kuptim, sipas serbes, unë nuk i vija gruas sime as te thoi i këmbës. Ndoshta ngaqë Lili është e qeshur, duket shumë më e re se unë, kur në të vërtetë kemi vetëm katër vjet e gjysmë diferencë.

Ajo ishte një lagje e qetë, vendi ku banonin fëmijët edhe më i qetë. Përballë shtëpisë, matanë rrugës, ndodhej një kishë, ku të dielave kishte gjallëri. Prapa shtëpisë, një shkollë, edhe kjo fetare. Dhe befasia më e madhe: kambana e kishës, e cila binte gjatë gjithë ditës në orët e plota, më kujtoi kumbimin e dikurshëm të Sahatit të Elbasanit, rrëzë të cilit ndodhej shtëpia e tim ati. E pabesueshme, e njëjta tingëllimë.

Nga njëra anë, rruga përpara shtëpisë të nxirrte pranë hapësirës së varrezave; në anën e kundërt, te një rrugë me shumë lëvizje, në dy krahët e së cilës vargëzoheshin ndërtesa të ulëta, një, ose dykatëshe, plot me dyqane. Një mjedis krejt i ndryshëm nga zemra e Nju-Jorkut, Manhatani. Sa herë udhëtoja me autobus dhe me tren për të shkuar gjëkund, në vajtje dhe në kthim më qëllonte jo rrallë të dëgjoja të flitej shqip.

Në atë qëndrim të parë në Nju-Jork, prej një muaji e gjysmë, gjatë dy javëve të para vizitova vende, ku më vonë, për vite me radhë, nuk e pata më mundësinë të shkoja prapë. Fëmijët dhe Danieli, i vetmi që kishte makinë dhe banonte diku rreth njëzet minuta larg nesh, për të më sajdisur sa të mundnin, si kishin sajdisur përpara meje Lilin, e rregulluan t'i merrnin lejet e pushimeve njëri pas tjetrit. Në fillim Elda me të fejuarin. Pastaj Dori, por ky mundi të më shoqëronte më pak. Punonte në dy shoqëri ajrore në aeroportin *JFK*, lodhej shumë dhe paguhej pak, ikte në mëngjes herët nga shtëpia dhe kthehej afër mesit të natës, udhëtimi vajtje-ardhje me autobus i merrte shumë kohë. Po në atë aeroport punonte edhe vajza me të fejuarin. Elda, falë italishtes, që e zotëronte jo keq, fillimisht kishte zënë vend te linja ajrore “Alitalia”, në sektorin *Check-in*. Tashmë, pasi kishte konkurruar me disa “rivalë” e “rivale”, qe ngritur në detyrë, shërbente në kullën e kontrollit të Terminalit 4. Danieli punonte në po atë terminal, si supervizor i sallonit të *VIP-ave*. Duke qenë në një detyrë të tillë, ai kishte marrëdhënie me një numër kantinash vere në Long Island, një krahinë plot diell,